



“גודאי”

מאת זהבה גושן
ומעיין בן הגיא

הוצאת אסיה, 2016,
250 עמודים



מעין בן הגיא, ילידת קיבוץ, עובדת סוציאלית וסופרת, הכירה את זהבה גושן במסגרת עבודתה בלשכת הרווחה בבית שמש. זהבה, ילידת אתיופיה, בעלת תואר בחינוך ומנחת הורים, עבדה לצד מעין כמתרגמת ומגשרת תרבותית. ההיכרות הפכה לידידות קרובה והניבה את “גודאי” - סיפור ילדותה של זהבה, היא גודאי, עד עלייתה ארצה.

לא רבים הספרים הנכתבים בארץ על יהדות אתיופיה. התרבות, על דקויותיה, מוכרת למעטים בלבד. הסטיגמות מאפילות על העומק והעושר של קהילה מיוחדת זאת וכולנו יוצאים נפסדים. בקולן הייחודי ובידיהן המיומנות של נשות טיפול משכילות ורבות-תובנות נכתב ונוצר ספר נפלא ומיוחד, צוהר לקהילת עולי אתיופיה.

כמו הספר הקודם שסקרתי כאן - “השתקפות” של גל אלגר - גם “גודאי” מוגדר כספר לנוער. למרות ההגדרה, אין לי ספק שגם הקורא המבוגר, אם הוא אוהב ספרות ואוהב אדם, יפיק הנאה גדולה מקריאתו. חייה של הילדה היהודייה באתיופיה נפרסים בספר בקצב איטי, בעדינות, באהבה וכיפוי. הפרקים הקצרים, ממוקדי הנושא, מאפשרים היכרות עם עולם תרבות ומסורת ייחודי, עם מושגי חיים, מנהגים ואמונות, כפי שהם משתקפים בעיני הילדה גודאי.

גודאי שבספר אינה בהכרח גודאי שבמציאות. זו אינה אוטוביוגרפיה במלוא מובן המלה אלא סיפור המבוסס על חייה של זהבה. הדמיון מעשיר את החוויה ומקרבת אותה אלינו, הקוראים. הספר כולל מילים וביטויים באמריקית, עם פירוש בתחתית העמוד. הביטויים האותנטיים מעצימים את קסמו של העולם הזר לנו ובה בעת מקרבים אותו אלינו.

לשם גודאי משמעויות שונות: האחת - “זו שלי”, והשנייה - “את דרכי האל לא נדע”. גודאי נקראה כך לאחר שאח שנולד לפניו נפטר סמוך ללידתו. היא גדלה במשפחה גדולה וחמה של הורים, אחים, אחיות, דודנים ועוד. היחסים בין כולם היו ברורים ומוסדרים ולכל אחד מבני המשפחה היו תפקידים ומטלות משלו. חיי הכפר אינם קלים, וכל הידיים במשפחה, בכל גיל, הן ידיים עובדות.

חכמת החיים והבנת נפש האדם ניכרים בכל דפי הספר, שנפרסים בהם תהליכים חברתיים ומשפחתיים ומסורת של דת וקהילה. גודאי היא הבת היחידה במשפחתה שאפה ללמוד. זה אינו מובן מאליו בכפרי אתיופיה. הגשמת החלום מותנית בעידוד גברי (אח), ביכולתה הכלכלית של המשפחה לוותר על ידיים עובדות ובהסכמה/ברכה של האב. הלימודים מאפשרים לה שלא להינשא בגיל מוקדם, כנהוג, בנישואים שנקבעים על פי הייחוס המשפחתי וכהסכם בין המשפחות. כשזוג כזה מתחתן, הילדה עוברת למשפחת בעלה. לפעמים המרחק גדול והנתק מכאיב. הבעל-הילד נשאר בחיק משפחתו, שכעת מגדלת גם את אשתו.

עבודות השדה והמשק מתוארות בפרוטרוט, וכך גם השבתות והחגים אשר נשמרים ונחגגים בקפדנות - על פי מסורת ישראל ועם פרשנות מקומית מעניינת. פסגת החלומות היא ירושלים - ירוסלם, עיר הזהב והדבש, אולם הדרך האמתית אליה רצופה קשיים ומלווה באבדנים רבים, בחומר ובנפש. הדרכים הלא מוכרות, המכשולים הפיזיים, השודדים, המרצחים, הרמאים, הרעב והצמא - כל אלה אינם מרתיעים את הנכספים לעלות לירוסלם.

בבואנו במגע חברתי וטיפולי עם קהילה ייחודית, חשוב שיהיו לצדנו לא רק מתרגמים אלא גם מגשרים תרבותיים. אלה יאפשרו לנו ללמוד ולהבין ללא שיפוטיות, לקבל ולאמץ אל לבנו את האנשים ואת אמונותיהם ודרכיהם. כל עו”ס המטפל בעולים מאתיופיה מברך על המבנה המקצועי הזה - הצמד עו”ס-מגשרת - שנולד מתוך ניסיון ארוך טווח והפקת לקחים. בעזרתו, המגע אנושי ורגיש יותר, יעיל ומעמיק ומוביל לתוצאות טיפוליות משופרות, ובמקרה שלפנינו - גם לחברות אמיצה ולכתיבת הספר המשובח הזה.

בראיון עיתונאי, זהבה סיפרה כי לאחר כתיבת הספר החליטה לחזור לשמה המקורי - גודאי. זוהי סגירת מעגל נפלאה ומעשה שכל כך הולם את גודאי שבספר.

בחרתי לכתוב על ספר זה הן בשל איכותו והן במטרה לסלול למענכם, אנשי הטיפול, את “מסלול ההמראה” לעולם קסום של ניחוחות, צבעים וצלילים, לקרב ולאפשר אהבה. ממליצה, ממליצה, ממליצה.